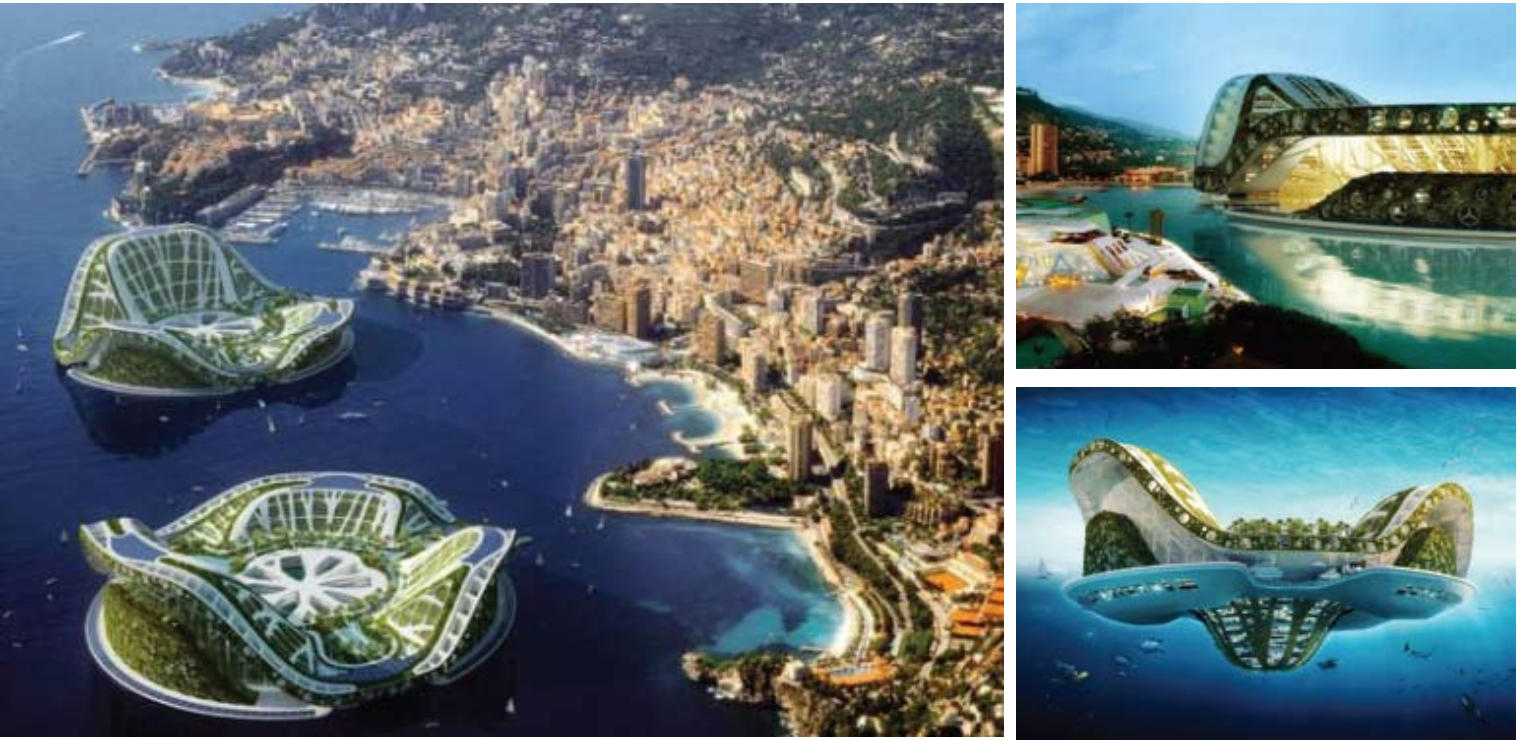

การถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้จากแหล่งข้อมูลทางวิชาการและวิชาชีพ ให้ออกมาเป็นทั้งงานและรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ผ่านองค์ความรู้ที่หลากหลายครอบคลุมวิชาชีพสถาปัตยกรรมทั้ง 4 สาขา เพื่อเติมเต็มแนวคิดและหลักการทางวิชาการเข้ากับการทำงานทางวิชาชีพได้อย่างกลมกลืน

78 URBAN UTOPIA : ฝันเพื่อเมืองอนาคต¹

อาจารย์จักรสิน น้อยไกรภูมิ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความฝันและจินตนาการ ได้เป็นเชื้อเพลิงสำคัญในการขับเคลื่อนอารยธรรมของมนุษยชาติ ให้ก้าวหน้าและมีพัฒนาการอย่างไม่หยุดยั้ง และก็เป็นดังที่ อัลเบิร์ต ไอสไตน์ นักวิทยาศาสตร์ชั้นบรมครูได้กล่าวเอาไว้ว่า “จินตนาการนั้นสำคัญกว่าความรู้” ตลอดช่วงประวัติศาสตร์ของพัฒนาการมนุษย์ จินตนาการ ดูเหมือนจะก้าว “ล้ำหน้า” ความรู้ในช่วงตัวหนึ่งเสมอๆ หากนี่เป็นการแข่งขันฟุตบอล จินตนาการคงโดนผู้กำกับเส้นยกธงและกรรมการคงเป่าหยุดเกมส์เป็นแน่ โนโทสรฐานที่ทำให้ผิดกติกา แต่โชคดีที่ในความเป็นจริงแล้ว กรรมการที่ชื่อว่า “ธรรมชาติ” ไม่ได้ยกธง และปล่อยให้จินตนาการได้เล่นเกมส์ของตัวเองได้อย่างอิสระ โดยไม่มีกติกาข้อใดมาจำกัด เราจึงได้เห็นผลผลิตจากการเล่นล้ำหน้าของจินตนาการเช่นนี้ ส้มแดงตัวตนออกมาอยู่อย่างสม่ำเสมอในหลากหลายวงการและสาขาวิชาชีพ รวมทั้งวิชาชีพ

สถาปัตยกรรม อย่างเราๆ ท่านๆ ที่จินตนาการกลายเป็นวัตถุ癖ที่ขาดไม่ได้ในการสร้างสรรค์งาน

ACT ฉบับนี้เราจะขอนำพาทุกท่านไปพบกับ ผลงาน “สถาปัตยกรรมเชิงอุดมคติ” โปรเจกต์สุดแนวที่เป็นผลพวงจากความฝันและจินตนาการของเหล่าบรรดาสถาปนิกผู้ช่างคิดช่างฝันทั้งหลาย ซึ่งต่างก็มีความ “ล้ำหน้า” ในไอเดียที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ส่วนงานใดจะเข้าข่าย “ล้ำมาก” งานใด “ล้ำน้อย” หรืองานใดที่ “ล้ำเกินไปแล้วมั้ง” คงต้องให้ท่านผู้อ่านทุกท่านทำหน้าที่เป็นผู้กำกับเส้นและใช้วิจารณญาณตัดสินกันเอาเอง...(เตรียมธงกับนกหวีดกันไว้ได้เลย)

Lilypad Project

โปรเจกต์แรกที่จะนำมาให้ชมในวันนี้เป็น “วิมานลอยน้ำ” ที่มีชื่อว่า Lilypad ซึ่งออกแบบโดย Vincent Callebaut

¹ คำว่า “ฝันเพื่อเมืองอนาคต” เป็นคำที่ผู้เขียนอ้างอิงมาจาก หนังสือการออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร : การตามหาคำตอบในรอบ 40 ปีของท่านศาสตราจารย์กัทร กุลชล อาจารย์ของผู้เขียนเอง ซึ่งในทัศนะของผู้เขียนมีความเห็นว่า เป็นคำที่สื่อความหมายคำว่า Urban Utopia ได้ตรงประเด็นที่สุด ผู้เขียนจึงขอหยิบยกมาใช้ พร้อมทั้งขอแสดงความขอบคุณและคารวะไว้ ณ ที่นี้ด้วย

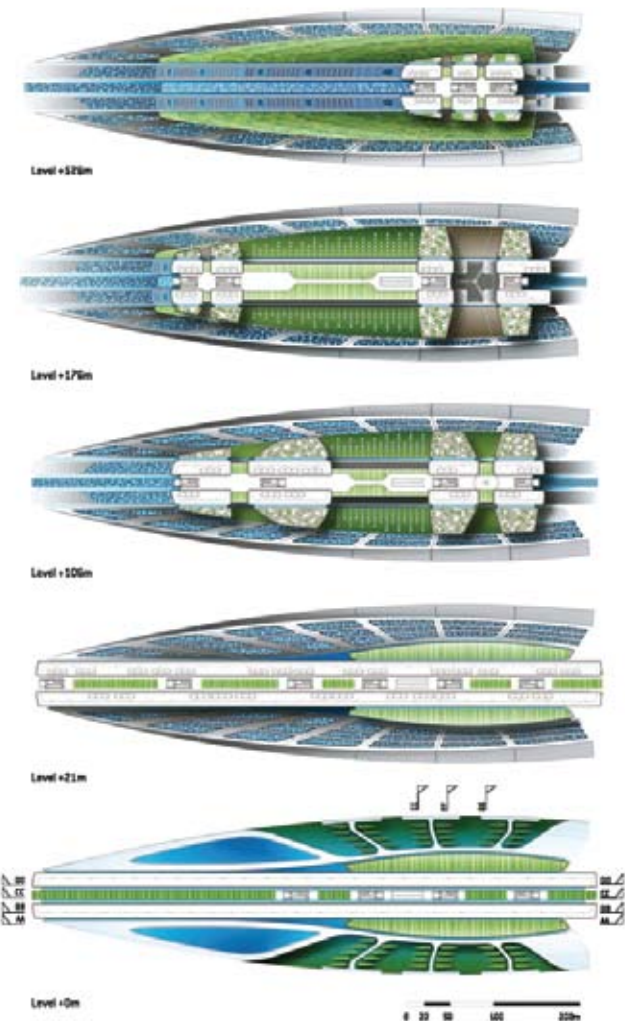
สถาปนิกจากประเทศเบลเยียม ผู้ซึ่งผันตัวเองมาเล่นบท “โนอาห์” ในครั้งนี้ได้รับแรงบันดาลใจในการออกแบบมารูปทรงมาจากคาแบริกเตอร์ของไบบัวขนาดใหญ่ พันธุ์ Amazonia Victoria Regia lilypad ที่มีลักษณะเป็นใบกว้างลอยอยู่บนผืนน้ำ สถาปนิกมุ่งหมายจะให้เมืองลอยน้ำแห่งนี้เป็นสถานที่ลี้ภัยจากน้ำท่วม อันเป็นผลพวงของภาวะโลกร้อน

เมื่อมองจากแปลน ภายใต้รูปฟอร์มทรงกลมถูกแบ่งออกเป็นท่าจอดเรือ 3 ท่า และส่วนที่เป็นอาคาร 3 อาคารที่พักอาศัยและแหล่งงานที่มีรูปร่างคล้ายค้ายกภูเขา ภายในเมืองมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติด้วยการปลูกต้นไม้และพืชพันธุ์ต่างๆ ให้ปกคลุมไปทั่วทั้งเมือง ที่สำคัญเจ้าไบบัวยักษ์อันนี้สามารถผลิตพลังงานได้ด้วยตัวของมันเอง ทั้งจากพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม รวมทั้งพลังงานจากคลื่น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพลังงานสะอาดจากธรรมชาติทั้งสิ้น พลังงานเหล่านี้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่

นอกจากนี้ยังมีระบบหมุนเวียนขยะนำกลับมาใช้ใหม่ เมืองนี้ถูกวางแผนไว้ให้รองรับผู้อพยพได้ถึง 50,000 คน โดยจะลอยอยู่ตามชายฝั่งเมืองท่าสำคัญๆ ที่ประสบปัญหาจากวิกฤตการณ์น้ำทะเลสูงขึ้น และสามารถลอยไปตามระบบกระแสน้ำของมหาสมุทรทั่วโลก ช่วยให้เคลื่อนย้ายไปยังที่ต่างๆ ได้ตามต้องการ

The Dragonfly

โปรเจกต์ชิ้นต่อมาเป็นผลงานจาก Vincent Callebaut อีกเช่นกัน โปรเจกต์นี้มีชื่อว่า Dragonfly อันมาจากรูปปลั๊กชนิดที่ดูคล้ายค้ายกปีกของแมลงปอ ซึ่งในการออกแบบ Dragonfly (เจ้าของเดียวกับ Lilypad) แห่งนี้ สถาปนิกก็มีแนวคิดที่จะให้เป็นเมืองที่สมบูรณ์ในตัวเองเช่นเดียวกัน เพียงแต่งานชิ้นนี้จะถูกเน้นหนักในแง่ของการเป็นฟาร์มสำหรับเกษตรกรรมในลักษณะของฟาร์มในแนวตั้ง หรือ Vertical Farm ซึ่งภายในประกอบไปด้วย ที่อยู่อาศัย สำนักงาน ศูนย์การค้า แหล่งบันเทิง สวนผลไม้ ฟาร์ม

ศูนย์ผลิตภัณฑ์อาหาร ห้องทดลอง พื้นที่เกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้หล่อเลี้ยงชีวิตคนทั้งดึก เปรียบเทียบง่าย ๆ น่าจะประมาณ ยกตำบลในชนบทมาตั้งตำบลหนึ่ง แล้วนำมาบรรจุเอาไว้ในดึกสูงหลังเดียว

จากรูปทรงที่เพรียวบางและใสของปีกแมลงปอ ถูกแปรสภาพให้กลายเป็นรูปทรงของตัวตึก ซึ่งมีความสูงประมาณ 600 เมตร ตัวตึกจะถูกแยกออกเป็น 2 ปีก โดยบริเวณพื้นที่ว่างระหว่างปีกจะติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ เพื่อใช้แปรรูปพลังงานจากแสงอาทิตย์มาใช้กับตัวอาคารทั้งหลัง พลังงานทั้งหมดที่ใช้ในตึกนี้ล้วนมาจากแหล่งพลังงานสะอาดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น พลังงานจากลม พลังงานน้ำ นอกจากนี้ยังมีระบบหมุนเวียนของเสีย ทั้งของเสียจากมนุษย์และสัตว์ที่ถูกเลี้ยงไว้ในตึกนี้ หรือของเสียจากพืชผัก ผลไม้ซึ่งใช้เป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ โดยของเสียพวกนี้จะถูกนำกลับมาผ่านกระบวนการบำบัดหรือรีไซเคิลให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ทั้งหมด ส่วนที่ตั้งนั้น สถาปนิกได้กำหนดให้ตั้งอยู่กลางแม่น้ำในมหานครนิวยอร์ก ให้แมลงปอตัวนี้ได้ลือคลื่นและอวดโฉมกับตึกกระฟ้าเจ้าที่เดิมทั้งหลาย

The Shimizu Mega-City Pyramid

มาดูงานจากผลิตผลของชาวเอเชียกันบ้าง โปรเจกต์นี้มีชื่อว่า Shimizu Mega-City Pyramid เป็นโครงการสร้างที่อยู่อาศัยรูปทรงพีรามิดยักษ์บนอ่าวโตเกียว เพื่อเป็นเมืองใหม่สำหรับรองรับการขยายตัวของจำนวนประชากรในบริเวณนี้ที่นับวันมีแต่จะยิ่งสูงขึ้น โดยโครงการนี้ได้รับการเสนอโดยบริษัท Shimizu Group บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านการออกแบบ

และพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่หมายมั่นจะให้เจ้าสิ่งนี้กลายเป็นสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ที่สุดที่มนุษย์เคยสร้างมา ด้วยความสูงร่วม 2 กิโลเมตร และเส้นรอบวงที่ฐานยาวร่วม 3 กิโลเมตร

ภายในพื้นที่ใช้สอยขนาด 25 ตารางกิโลเมตร ถูกแบ่งเป็นพื้นที่พักอาศัยจำนวน 240,000 ยูนิต ที่รองรับประชากรได้ถึง 750,000 คน นอกนั้นเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม พื้นที่สำหรับงานวิจัย พื้นที่พักผ่อนและกิจกรรมต่างๆ ภายในปริมาตรรูปทรงพีรามิดนี้จะถูกแบ่งย่อยเป็นอาคารขนาดเล็กๆ หลายหลัง เชื่อมกันด้วยโครงสร้างเหล็กคาร์บอนนาโนทิวส์ (มีน้ำหนักเบาแต่แข็งแรงมาก) ที่ทำหน้าที่เป็นทั้งโครงสร้างและทางสัญจรในตัว ภายในอาคารย่อยแต่ละหลังจะมีแหล่งพลังงานของตัวเอง เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งได้จากแผงกระจกที่ถูกเคลือบด้วย Photovoltaic Cells เพื่อสำหรับเปลี่ยนพลังงานแสงแดดไปเป็นไฟฟ้าได้ นอกจากนี้ยังมีแหล่งพลังงานจากธรรมชาติอื่นๆ อีก อาทิ พลังงานจากลม รวมทั้งพลังงานจากคลื่นบริเวณอ่าว การสัญจรภายในตัวอาคารทำได้โดยใช้ทางเลื่อนความเร็วสูง ผสมกับระบบลิฟท์ที่มีประสิทธิภาพ สิ่งที่น่าตื่นตาตื่นใจยังไม่หมดเพียงแค่นี้ เพราะในขั้นตอนการก่อสร้าง ทางบริษัทผู้ออกแบบมีแผนที่จะใช้หุ่นยนต์รุ่น HRP-3 Promet Mk-II ซึ่งเป็นหุ่นเสมือนมนุษย์และมีขนาดใกล้เคียงกับมนุษย์ มาเป็นแรงงานช่วยก่อสร้าง ตกลงนี้มันคือโครงการก่อสร้างหรือพล็อตนิยายวิทยาศาสตร์เรื่องใหม่กันแน่

Super Star City

โปรเจกต์สุดแนวโครงการสุดท้ายที่จะนำมาเสนอในครั้งนี้ ยังคงเป็นผลิตผลจากมันสมองของชาวเอเชีย ผิดเหลือองหัวดำ อีกเช่นเดียวกัน คราวนี้เป็นของบริษัท MAD Architects บริษัทสถาปนิกลูกหลานพันธุ่มังกร ที่ดูแค่ชื่อก็น่าจะเดาได้ไม่ยากว่าผลงานของบริษัทนี้ “แหวก” “แหก” และ “ห้าม” เพียงใด โปรเจกต์นี้มาในชื่อสวยเก๋ว่า Super Star City โดยภาพรวมก็จะคล้ายๆ กับงานอื่นๆ ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น คือ เป็นเมืองที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่งานนี้พิเศษกว่าสักหน่อยตรงที่ มันไม่ใช่เมืองธรรมดา แต่มันคือ “Mobile China Town” หรือ “ไชน่าทาวน์เคลื่อนที่” ที่จะตั้งอยู่ตามเมืองสำคัญๆ ของโลกที่มีลูกหลานชาวจีนไปตั้งรกรากอยู่

ภายในตัวอาคารรูปดาวความสูงร่วม 1 กิโลเมตรและรองรับประชากรได้ถึง 15,000 คน ซึ่งเหมือนเป็นการยกกำแพงและ

สถาปนิกหัวก้าวหน้าในช่วงปี ค.ศ.1960-1970 อย่างเช่น กลุ่ม Team10 ในสหรัฐฯ กลุ่ม MARS และ Archigram ในอังกฤษ และกลุ่ม Metabolism ในญี่ปุ่น เป็นต้น โดยทุกๆ งานที่ปรากฏนี้ นอกจากจะสนองจินตนาการของผู้ออกแบบแล้ว ยังมีนัยยะแสดงถึงการหลีกเลี่ยงจากสภาวะความเป็นจริงที่เลวร้ายในปัจจุบัน ด้วยการโยยหาและแสวงหาอนาคตที่ดีกว่า หรือเชื่อว่าดีกว่า ดังนั้น ประเด็นที่ทุกๆ งานในที่นี่มีร่วมกัน ที่ช่วยให้ทราบถึงสิ่งที่คนในยุคนี้โยยหาอยากที่จะเห็นในอนาคตอันใกล้ได้เป็นอย่างดี นั่นคือ “ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างไม่เบียดเบียน” สะท้อนให้เราเห็นภาพวิถีชีวิตในปัจจุบันของเราว่า เรากำลังเบียดเบียนและสร้างปัญหาให้กับธรรมชาติกันมากเพียงใด

เส้นที่อันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวิชาชีพสถาปัตยกรรม คือ การต้องบริหารจัดการให้ “จินตนาการ” ทำงานร่วมกับ “ความรู้” ได้อย่างสมดุล แม้โดยปกติจินตนาการนั้นจะล้ำหน้าความรู้ อยู่ช่วงตัวหนึ่งเสมออย่างที่ได้ออกไปแล้ว แต่ความรู้ก็ควรที่จะต้องพยายามเร่งสปีดเพื่อตามจินตนาการให้ใกล้ที่สุด แน่แน่นอนว่าทุกการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ของโลกใบนี้ ทั้งการประดิษฐ์เครื่องบินของ 2 พี่น้องตระกูลไรท์ การค้นพบกฎแห่งแรงโน้มถ่วงของ เซอร์ไอแซค นิวตัน รวมทั้งการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ล้วนแล้วแต่มีจินตนาการเป็นตัวนำทางทั้งสิ้น แต่แน่นอนว่า หากมีแต่จินตนาการแล้วไม่มีกระบวนการสานต่อ ด้วยการแสวงหาความรู้เพื่อก้าวไปให้ถึงจุดหมายที่จินตนาการไว้ให้ได้ จินตนาการนั้นก็แค่แปรสภาพกลายเป็นแค่ “ฝันกลางวัน” ของคนช่างเพื่อฝันเพียงเท่านั้น ซึ่งนั่นคงไม่ใช่นิสัยของสถาปนิกไทยหรอก...จริงไหม? ACT

เขาวราขขึ้นไปยังตัวในอากาศ โดยพื้นที่ใช้สอยภายในจะประกอบด้วย ที่พักอาศัย พื้นที่ค้าขาย ภัตตาคาร โรงแรม พื้นที่สำหรับศิลปวัฒนธรรม และพื้นที่บริการต่างๆ ทั้งสำหรับคนในเมืองเองและบุคคลภายนอกผู้มาเยี่ยมเยียนอาคารสุดแนวแห่งนี้ถูกออกแบบให้มีการผลิตอาหารและพลังงานได้ด้วยตัวเอง รวมทั้งมีระบบรีไซเคิลขยะที่มีประสิทธิภาพ โดยทุกอย่างจะเป็นระบบที่เบ็ดเสร็จในตัวเอง ทำให้อาคารแห่งนี้เป็นอาคารที่ไม่เบียดเบียนสภาพแวดล้อมที่ตนเองตั้งอยู่ หรือหากมีก็คังน้อยมาก

โดยภาพรวมโครงการทั้งหมดที่นำมาให้ชมนี้ จะมีความเป็นอุดมคติค่อนข้างสูง ซึ่งเข้าข่ายโครงการประเภท “ยูโทเปีย” คือ สร้างขึ้นเพื่อสนองอุดมคติอันเลอเลิศ หากแต่ยากที่จะทำได้จริงในปัจจุบัน ซึ่งหากเราจะมาวิเคราะห์กันแล้ว จะพบว่าภาพของเมืองในฝันที่มีแนวคิดเชิงยูโทเปีย ได้ปรากฏตัวออกมาให้เห็น ตลอดช่วงพัฒนาการของมนุษยชาติ นับตั้งแต่แนวคิดรัฐในอุดมคติจากหนังสือ The Republic ของเพลโต เป็นแนวคิด Utopia ของ Thomas More ในช่วงต้นศตวรรษที่ 16 เรื่อยมาจนถึงยุคเมืองในฝันของเหล่าบรรดา

อาจารย์จักรสิน น้อยไร่ภูมิ

จบการศึกษาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต และ สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การออกแบบชุมชนเมือง) จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ทำงานวิจัยและเขียนบทความงานอดิเรก

ข้อมูลประกอบการเขียน

<http://vincent.callebaut.org>

<http://www.shimz.co.jp>

<http://www.khi.co.jp>

<http://www.i-mad.com>